

בעניין אי חובות שנה זו עולין לשנה אחרת [דף סה].

הרב בנימין חבבו

א

של יוה"כ תמוה, שהרי לר"י גם בק"צ אמרינן שמתה כשנתכפרו בעליה ולא מטעם שחובות שנה זו לא עולין לשנה אחרת? ותי' הראשונים דלא הוי כחטאת שמתו בעליה:

(א) ראוי הוא ליוה"כ אחר שאפי' אין חטא בכ"ז הוא קרב ואינו על חטא מסויים (תורא"ש ד"ה 'שאינ').

(ב) מוסיף ריב"א שאף אם יבא ליוה"כ הבא ותועיל הפרשתו רק לטומאת מקדש וקדשיו דאשתקד בכ"ז יוצאים בו יד"ח שער יוה"כ של השנה החדשה, משום שכאמור אינו בא על חטא מסויים (תו"י ד"ה שאין).

(ג) אך הריטב"א ד"ה אמר רבא אתי עלה מכיוון אחר וכתב: "וי"ל דמסתמא לא אמרה הלכה דאזלא חטאת למיתה אלא היכא דלית לן תקנתא בהקרבה דומיא דחטאת יחיד שאין לומר שימתין עד שיעשה עבירה אחרת בשוגג... אבל בהא דאפשר לה בהקרבה לשנה אחרת אליבא דר"י... לא אמרה תורה שתמות".

לא מבואר בדברי הריטב"א במפורש מדוע 'אפשר לה בהקרבה אחרת', והרי זו בכ"ז חטאת שכיפרו בעליה.

ישנה משמעות בדבריו - שכתב: "...דומיא דחטאת יחיד שאין לומר שימתין עד שיעשה עבירה אחרת בשוגג..." - לומר, כתו"י ותורא"ש, שבחטאת ציבור אינה באה על חטא מסויים אלא מצד חיוב בזמן ולא הוי כחטאת רגילה.

וניתן להבין מדבריו, שכל מה שאומרת הלכה שנתכפרו בעליה למיתה אזלא הוא רק כשלא מזומן לנו חיוב נוסף כזה, אך יוה"כ אחר ודאי יבוא וא"כ אינו בכלל 'נתכפרו בעליה' לענין זה משום שכבר

"ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח: בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח דאכתי לא איתעביד מצותיה, אלא מת המשתלח אמאי ישפך הדם הא איתעביד ליה מצותיה ("דהרי אין שילוח מעכב לכו"ע" - רש"י). אמרי דבי רבי ינאי אמר קרא יעמד חי לפני ה' לכפר עד מתי יהא זקוק להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו (וביאר רש"י ד"ה 'להיות חי' "דהכל מודין בשחוטין שנדחין"). תנן התם בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה תרומה נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן נמצאו או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים הם ואין עולין להן לשנה הבאה רבי יהודה אומר עולין להן לשנה הבאה. מאי טעמא דרבי יהודה אמר רבא קסבר רבי יהודה חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה. איתביה אביי פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן... כולן ימותו דברי רבי יהודה, רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה שאין חטאת צבור מתה. א"ל קרבנות צבור קא אמרת שאני קרבנות צבור כדרכי טבי אמר רבי יאשיה דאמר רבי טבי אמר רבי יאשיה אמר קרא זאת עלת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה"

ביסוד שאלת אביי לרבא מונח שישנה אפשרות להקריב לשנה הבאה, דאל"כ לק"מ, וזה מתאפשר דוקא אליבא דרבי לקמן בגמ' דסבר ששנה נמנית לימות החמה. לכאור' מה שהקשה אביי לרבא מפר ושעיר

ולא יעלו לשנה הבאה. מ"מ הגמרא קישרה בין שקלים לפר ושעיר של יוה"כ וסברא דחד טעמא הוא ולכן הקשתה לרבא.

ב

ומתרץ רבא - "קרבנות צבור קא אמרת שאני קרבנות צבור כדרכי טבי אמר רבי יאשיה, דאמר רבי טבי אמר רבי יאשיה אמר קרא זאת עלת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה". תשובה זו ודאי עונה על השאלה מדוע לא נשתמש בפר ושעיר לפעם אחרת, אך עדיין לא מסבירה מדוע ימותו כדין חטאות המתות². מסברא הדבר הקרוב ביותר לדמות האי מילתא הוא חטאת שנתכפרו בעליה משום שכבר הוקרב הקרבן של יוה"כ שעבר ולענין שנה הבאה כבר ציוותה תורה להביא מתרומה חדשה.

רש"י בשבועות י"א ע"ב ד"ה 'כולן ימותו' כתב: "דלא דמו לשעירי הרגלים דתנן בהו במתניתין לא קרבי ברגל זה יקרבו ברגל אחר, אבל אלו אינן ראויין עד יוה"כ לשנה הבאה וכבר עברה לה שנה והווי להו מתרומה ישנה והלכך ימותו כדין חטאת שכפרו בעליה...". ואפשר לדקדק מלשוננו - 'והווי להו מתרומה ישנה' - שהווי ככיפרו בעליה, משום שא"א יהיה להקריבו לשנה הבאה מדינו של רבי טבי, וע"ז הקשתה הגמ' שהרי יהיה אפשר להקריבו בכ"ז שהוא למצוה ולא לעיכובא.

או שנאמר ברש"י דכיון שיש מצוה להביא מתרומה חדשה ממילא יצא שלא יוקרבו ואז בלאו הכי יהיו חטאת שעברה שנתה,

מזומן חיוב חדש. אך הסבר זה אינו נראה שהרי קצת מופלג לומר שאע"פ שנתכפר שעה אחת לא הוי נתכפרו בעלים.

או שכוונתו לומר שכל שישנו חיוב קבוע לגבי הקרבן מעולם לא היה מצב ש'נתכפרו בעלים', שהרי חיובו קבוע וזהו אותו חיוב בדיוק. ובקרבן ציבור יותר מחזור לומר זאת כיון שמעיקרא לא היה מיוחד לחטא מסויים בדוקא.

ולביאור זה איכא נפק"מ בין התו"י והרא"ש לריטב"א. לתו"י ולרא"ש משמע שאית בקרבן תרתי, גם חיוב החטאת שבא על החטא וגם ענין נוסף שהוא חיוב שבא מצד הזמן להביא את הקרבן, ואינם תלויים זב"ז, כדמוכח בריב"א שבא אע"פ שאינו מכפר. אך לריטב"א מכיון שקבוע לו חיובו לכן לא הוי 'נתכפרו בעליו', אבל לעולם אפשר כשמקריבים אותו מכפר אע"פ שהפרשתו הייתה קודמת לחטא³. וכן יוצא לפי הריטב"א שבחובה שקבוע לה זמן בציבור אין מושג של 'נתכפרו בעלים' שהרי לעולם החיוב מתלא תלי וקאי, לעומת היחיד שאע"פ שחייב ג"כ אבל לא ברור שאכן הוא יחיה ויתחייב כשיגיע זמנו, אבל ציבור לא מייית. אך לתו"י ולרא"ש לא מצינו חילוק בין יחיד לציבור.

ההבנה הפשוטה היא ששאלת אביי היא דווקא מרבי יהודה אדר"י אליבא דרבא שאמר 'קסבר רבי יהודה חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה'. אולם רבינו אליקים מבאר שהקושיא היא על עצם הסברא שחובות שנה זאת עולין לאחרת, וע"כ קשה גם מר"א ור"ש, שאמרו ירעו עד שיסתאבו

א. ע' זבחים ו:

ב. ולומר - שעיקר השאלה היא מדוע לא יתכפרו בשנה הבאה בהם, וזה אכן תורץ, ולגבי זה שימותו היא קושית הגמ' לקמן 'הא דר' טבי א"ר יאשיה גופא מצוה היא ולכן אין סיבה שימותו. - הא לא משמע מהגמ', שהרי עיקר קושייתה היא שדינו של ר' טבי הוא למצווה בעלמא, ואי מעיקרא התירוץ 'כדר' טבי' לא ענה לשאלה מדוע ימותו, לא כ"כ קשה.

וע"ז שאלה הגמ' שאכן אפשר שיוקרבו. ולכן רש"י כתב: 'ככפרו בעליה' בכף הדמיון, שהרי כל מה דאמרינן שכיפרו בעליה הוא מטעם שלא יוקרבו עוד. אך לסברא זו לא ברור מדוע ליחס זאת ל'כיפרו בעליה' יותר מעברה שנתה.

לשתי הסברות ישנו חידוש, שמתה עכשיו משום שבעתיד לא תוקרב וממילא תבוא לידי מיתה. וצ"ב מה ההכרח לזה. ואפשר להסביר שמכיון שלשנה הבאה יופרשו מתרומה חדשה ממילא כל הפרשה להאי שתא שכבר כיפרו באחרת הוי למעשה מצב דיני של כיפרו בעליה.

מכל זה לא קשה למה שביארנו למעלה [מהתו"י והריטב"א] דלא שייך חטאת שכפרו בעליה בפר ושעיר, אם מצד שהחיוב להקריב שנה הבאה קיים גם בזמן הכפרה, אם מצד שקרב אע"פ שאין כפרה, דהשתא בתירוץ אכן איננו קרב כלל משום דינו של ר' טבי, יוצא מכך דהחיוב להביא שנה הבאה הוא אכן חיוב חדש ואחר לגמרי מהחיוב של שנה שעברה ועל כן יוה"כ של שנה שעברה כבר נתכפר באחר. וכמו"כ, לסברא השניה, שמטעם שצריך להביא מתרומה חדשה ממילא הוי חטאת שעברה שנתה שהרי לא תקרב לשנה אחרת, א"כ אין הוכחה שקרבנות אלו לא באים על החטא שהרי א"א להביאם לשנה הבאה ועל הקודמת כבר נתכפרו, א"כ אין ראייה שקרבה אע"פ שלא מכפרת.

אולם גם לפי כל הנ"ל לא די לומר שאין מה לעשות בפר ושעיר כדי שימותו, אלא צריכים להכנס לגדר של 'כפרו בעליה' או 'שעברה שנתה'. על התירוץ בהמשך 'גזירה משום חטאת שעברה שנתה', שאלה הגמ' 'תינח שעיר פר מאי איכא למימר', ביאר התוס' בד"ה משום (סה ע"ב) בתירוץ הראשון, שהלמ"מ התייחסה לחטאת כשבה

או שעירה ושעיר שהם בני שנה ולא לפרים בני שלשה, והקשה רעק"א והא לא חזי למידי והוי ככיפרו בעליה וימותו, ונשאר בצע"ג. ולדברינו לא הוה ליה לאקשוויי, דימותו הוה דוקא כשכיפרו בעליה או עברה שנתה ומוכח שהבין שלא כדברינו. והדבר צריך תלמוד.

ברבינו אליקים ד"ה 'מצוה היא' כתב: "דמצוה להביא מתרומה חדשה אבל לעכב לא קאי קרא, ומשום מצוה מאבדין קדשים וימות, בתימה". נראה מדבריו שהגמ' בה"א הבינה שמשום המצוה ימות, ואכן כך היה הדין אם הוא לעיכובא, ואכתי לא מובן אמאי ימות דאי לא יקרב ניחא אבל אין סיבה שימות ולא ירעה? ואם נרצה לומר כדפי' רש"י בשבועות, שהוי ככיפרו בעליה, הרי העיקר חסר בלשון הגמ' שאיננו מטעם מצוה אלא משום כיפרו בעליה.

ואולי סבר דכל היכא דליכא למיעבד עם הפר והשעיר מידי אין לחוש להפסד קדשים וימותו.

אולם אפשר להסביר בדרך אחרת, דלכתחילה בגמ' אכתי לא נחתי אמאי ימותו דמעיקרא הקשתה הגמ' על עצם הסברא שעולין לשנה הבאה מר"י דאמר ימותו, ולכן קשה גם מר"א ור"ש שאומרים ירעו וגם לשיטתם לא עולין לשנה הבאה, והדחיה של התי' 'שאני ק"צ' דהוא למצוה בעלמא, היא רק מצד שאין הבדל בין ק"צ ליחיד ובכ"ז יכול ליקרב לשנה הבאה ואז גם העירה הגמ' דבר חדש שלא מוסבר ג"כ בדין ר' טבי מדוע ימותו והרי מעיקרא יכולים להקריבם דבר שלא התייחסו אליו קודם לכן, אבל אפשר שגם אם היה לעיכובא צריך לבוא מתרומה חדשה לא היה להם למות אע"פ דלא חזי למידי.

לפי המבואר ע"כ יוצא שנדחה רבא בטעמו כדר' טבי הן לגבי שעיר והן לגבי פר משום

שאלה פ' שהוא רק למצוה בעלמא להביא מתרומה חדשה, לדינא זה מספיק כדי שימות השעיר, ומוכרחים להבין שאין איסור איבוד קדשים בהכי כשמצוה להביא אחר.

ואולי אפשר לומר שבקרבן יחיד חל על החטאת שם החטא ובעליו ולכן כיפרו בעלים שהוא דבר מוחלט, אך בחטאת הציבור שקבוע לה זמן לא תלויה הבאתו דווקא בכפרה אלא אם ישנה מצוה להביאו או לאו, ובכה"ג שמצוה מן התורה להביא מתרומה חדשה אזלא המצוה להביאו, והוי כנתכפרו בעליה, אלא שאם בכ"ז יביאו ויקריב יעלה לרצון. ויוצא לפי"ז שהוא תלוי במעשה אשר יעשון, כלומר, באופן פשוט מביאים אחר ולכן הוי ככיפרו בעליה ואין כאן איבוד קדשים, ולדעת ר"י גם בק"צ למיתה אזלא מכיון שלא חלה על השעיר מצוה להביאו לשנה הבאה - אלא שאם יעברו ויביאו בכ"ז יתכפרו בו - חל עליו דין מיתה מעכשיו, ואע"פ שאפשר להתכפר בו, אם ימות עכשיו איגלאי מילתא דלא מתכפרים בו לשנה הבאה, ולגבי השנה הרי כבר נתכפרו והוי כדין נתכפרו בעליה.

לדרך זו היה אפשר להוסיף ולומר שאע"פ שגזירת פר אטו שעיר לא עומדת בפ"ע, אבל אם לא היינו רוצים להשוות פר לשעיר לא הוה נחתינן לחשש תקלה שהוא גורם שגם בפר תהיה סיבה שלא להשאירו, והוה סגי שהפר ירעה עד שיסתאב, אלא שרצינו להשוות דיניהם, ואי לאו שעיר שמת לא היינו חוששים לתקלה בכה"ג שחל על הפר שם חטאת ויכול ומצוה להקריבו לשנה הבאה. אולם קשה לומר דברים אלו, משום שהגמרא תולה חשש תקלה בדעת התנא שלא יקריב את הפסח שלא קרב בשנה זאת לשנה הבאה וכן בהמתנת מעות לפסח לשנה הבאה, ושם אין סיבה אחרת אלא חשש

שלגבי שעיר קשיא שהרי זה למצוה ולא לעיכובא ולגבי פר הרי כלל אינו ק"צ. אולם הר"ח כתב: "ואמרינן התינח שעיר...הפר שאינו לא משל צבור... ודחינן גזירה פר אטו שעיר. כלומר מי שיראה כי משהין הפר להקריבו לשנה הבאה ישהה הוא גם השעיר ואמרינן ואי משהי ליה לשעיר מה בכך הא דר' טבי משום מצוה היא? ואמרינן אם הביא מן הישן יצא אלא שחיסר מצוה;...". ומוכח מדבריו: א) ששעיר מת משום דינו של ר' טבי א"ר יאשיה. ב) שפר אטו שעיר אינו טעם מספיק משום שגם אם יוקרב השעיר לשנה הבאה אינו מעכב כלומר שאכן אפשר להקריבו ויוצאים בו יד"ח וודאי שאין לגזור על פר אטו שעיר. ואם כן לענין זה ששעיר מת משום ר' טבי אין לדבר פירכא, והקושי הוא רק מדוע הפר מת, ובמסקנת הסוגיא בעמ' הבא מתרין רבא שהוא מטעם תקלה. לשיטתו של ר"ח מסתבר לומר שכל מה שהביאה הגמ' נסיונות אחרים להסבר מות הפר והשעיר אינו אלא אגב הפסקה בדברי רבא, משום שהוא עצמו לא חזר בו שזהו טעם השעיר, ומה שנוסף בתקלה הוא רק הסבר מדוע ימות הפר. ולפי"ז מאי דנקטה הגמ' 'אלא', הוא רק שלילה להסברים האחרים דלא סלקי. [והא דתירצו ר"ז ורבנן קמיה דאביי גם לשעיר אינו אלא משום שהפסיקה הגמ' בדברי רבא והביאה תירוצים אחרים דלא סלקי ודלא כשיטת רבא וחזרה לדבריו ולק"מ על הר"ח].

עוד עולה מדברי הר"ח שאין דברי ר' טבי מספיקים לגזירה פר אטו שעיר משום שגם אם מקריבים את השעיר אין תקלה בהכי, אבל לא קשה מדוע ימות השעיר אע"פ שאינו מעכב, ומשמע שמלכתחילה ידענו שאינו מעכב, ואעפ"כ תלינו בדינו של ר' טבי. אך עדיין לא מוסבר מדוע ימות השעיר? על כרחנו למדנו מדברי ר"ח,

משום דחייש לתקלה ווא"כ בשעיר טעמו כמו בפר משום חשש תקלה ולא דינו של ר' טבי. אך אין הדברים מכריעים וצ"ע.]

ג

עד כאן לא דברנו אלא לדעת ר' יהודה אולם לא ביארנו דעת רבנן דר"י בברייתא אמאי שקלים לא עולים לשנה אחרת. את דעת ר"י תלתה הגמ' בכך שחובות שנה זו עולין לאחרת, אך לא אמרה במפורש לדעת רבנן שהוא מטעם שחובות שנה זו לא עולין לאחרת. אך המאירי כתב כן בהדיא בד"ה 'בני העיר': "ואין עולין להם לשנה הבאה כלל הואיל ולשנה זו הופרשו שאין חובת שנה זו קריבה לשנה הבאה...". אולם עדיין לא מוסבר מדוע לא יעלו חובות שנה זו לשנה הבאה אם הקרבן מצד עצמו היה ראוי לכך, ורק משום שהוקדש לשנה הקודמת נפסל. וצריך לבחון באילו מקרים תלתה הגמ' את הדין במחלוקת זו. בברייתא מפורש שנחלקו בשקלים. ולגבי פר ושעיר של יוה"כ לדעת רבנן משמע בגמ' שהוא כבשקלים, ולכן חיפשה לדעת ר"י תירוץ לסתירה בין שקלים ליוה"כ. שעירי ע"ז, אע"פ שהובאו בברייתא (המופיעה גם בתוספתא יומא פ"ג ה"ו) שהקשתה ממנה הגמ' לר"י, התעלמה מהם הגמ', א"כ אפשר לומר שמה שנתרץ בשעיר פנימי של יוה"כ יהיה נכון גם לשעירי ע"ז. קרבן פסח אי שרי להשהותו ולהקריבו לשנה הבאה תלתה הגמ' אי חיישינן לתקלה אך לא מפורש מה דעת רבנן בהכי. ולא הוזכר כלל בגמ' דינם של תמידין ומוספין שאברו ונמצאו בשנה הבאה.

לענין שקלים:

כתבו התוס' רא"ש בד' ס"ה ע"ב ד"ה 'קרבנות צבור': "וא"ת שקלים של שנה זו נמי היאך יקנו מהם לשנה הבאה קרבנו.

תקלה בלבד וכאן ישנה הרי סיבה נוספת קודמת של השווית הפר לשעיר. אך עדיין ברור שאי לאו שמת שעיר לא היינו ממיתין הפר שהרי סגי שירעה עד שיסתאב ולא צריך דוקא שימות, וא"כ טעם 'כיפרו בעלים' בשעיר גורם גם למיתת הפר.

והשתא דקאימנא בהכי נהדר לדברי רש"י בשבועות הנ"ל, שהקשו עליו בעלי התוס' בשבועות י"א ע"א בד"ה 'פר ושעיר' שטעמא דתרומה ישנה לא קאי למסקנה. ואפשר דסבר רש"י דטעמא דכיפרו בעלים שייך אף למסקנה לגבי שעיר, והאי דחיישינן לתקלה סגי דירעו, ודווקא בגלל ששעיר א"א להקריבו מטעם תרומה ישנה, אע"פ שהוא רק למצוה, הוי כנתכפרו בעלים ולמיתה אזלא, וכדי שלא לחלק בין פר לשעיר גם פר למיתה אזלא והוי טעם נכון מה שכתב רש"י שם.

אך קשה לדברינו רש"י בסוגיין סה: בד"ה 'מצוה היא' שפירש "ולא עיכוב". ולפי"ז כשתירצה הגמ' כדר' טבי סברנו דהוי לעיכובא, ונדחה בגמ', ומשתמע מכך דלא קאי בהאי אוקימתא, שהרי אינו לעיכוב, ודוקא אם מעכב למיתה אזלא. וגם אם קשה להכריע בהכי נגד דברים המפורשים בשבועות, אפשר דשני דרכים הם ברש"י. [וגם איברא בר"ח את המילים "ואמרינן אי משהי ליה לשעיר מה בכך..."] אפשר לדחוק בכוננתו שהיא דחיה גמורה גם להסבר "שאני ק"צ לגבי שעיר". וכן את "שאני קרבנות ציבור" לא תלה דוקא ברבא וכתב בסתמא: "ושנינן שאני ק"צ...". וא"כ היא שיטת הגמ' ולא הסברו המקורי של רב אאלא רק תי' הגמ' אליביה ובתי' רבא לקמן לא חילק בין פר ושעיר לענין תקלה וכתב: "ומשני רבא לא תני ר"י כולן ימותו אלא

ג. ואין לומר ששם ישנו חשש יותר גדול לתקלה דמאי אולמיה האי מהאי.

פ"א ה"א: "מ"ע מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה..." דקדק הקובץ שאין רשאי ליתן לכמה שנים, ולפי"ז זהו גדר במצות שקלים שצריך הפרשה בכל שנה, ולדרך זאת קשה כיצד למד רבא שהוא מצד חובות שנה זו שאינם עולים לחברתה? והרמב"ם עצמו שם בפ"ג ה"ח כתב "נמצאו השקלים הראשונים אחר שנשבע השליח אלו ואלו שקלים הם ואין עולין להן לשנה אחרת..." ומדבריו נראה שזה רק מצד שאין עולין להן לשנה אחרת, וזהו לכאורה טעמו הכללי של רבא ולא מצד גדר מצות שקלים שצריכה הפרשה לצורך שנה חדשה ודלא כהסבר הקובץ. אולם יתכן עוד הסבר ברמב"ם שיבואר לקמן. כמו כן ברור שלא חל על המעות שם של שנה פלונית דא"כ הוי חובות של שנה שעברה כפר ושעיר דלא מהני גם בדיעבד לשנה הבאה אך במעות בדיעבד יכול לקחת ק"צ גם מישנות, ולעומת זאת בפר ושעיר למיתה אזלי.

פר ושעיר:

בפר ושעיר ודאי שהמצוה היא ההקרבה, אך אם חל שם על הקרבן ואבד והקריבו בינתיים אחר במקומו ישנן ג' אפשרויות שעולות מתוך הגמ' אמאי לא יוקרב לשנה הבאה אי לא עברה שנתו: (א) חובות שנה זו אינן עולות לשנה אחרת. (ב) עולת חדש בחדשו – צריך להביא מתרומה חדשה. (ג) חשש תקלה שיוקרב לצורך אחר. טעם א' מסביר למה לא יוקרב וגם למה ימות או ירעה בפשטות. טעמים ב' וג' כבר דנו לעיל אם עומדים כ"א לעצמו לשיטות השונות, וכן הם מסבירים ג"כ מדוע לא יקרב וכן מדוע ימותו או ירעו אך עם קשיים.

תמידין ומוספין שאבדו:

בגמ' בשבועות ד' י"א ע"ב וי"ב ע"א מוסבר בדעת ר' יוחנן אליבא דר"ש דתמידים

ואומר ריב"א דשקלים אחרי ששוקלין לא יתנו בלשכה בשנה זו אלא עם חדשים של הבאה. ואפי' נתנום בלשכה של שנה זו לא פשעו הבעלים בכך ופטורים לשנה אחרת". בשאלתו השוה בין השקלים בלשכה לבין קרבנות, ותירץ בשני אופנים: (1) אכן את השקלים הנוספים צריך לתת עם של שנה הבאה. (2) זוהי פשיעת הגזברים אם נתנו בשל שנה זו, אך הבעלים יצאו יד"ח בנתינתם. מוכח מהתוס' רא"ש בקושייתו, שאין שוני בין כסף השקלים לבין הקרבן שהוקדש למה שהוא בקדושת הגוף בשנה שעברה לענין 'זאת עולת חדש בחדשו', וצריך גם בשקלים שיהיו מזומנים דוקא לשנה החדשה, ולכן בתי' ראשון כתב שאכן נתנו עם של שנה הבאה. ובתי' שני שהיא פשיעת הגזברים, משמע שצריך רק שנתנית הבעלים תהיה לצורך שנה הבאה (אע"פ שההפרשה היתה לצורך שנה קודמת) ובכך יצאו יד"ח, ולא בעינן שישמשו בפועל לצורך שנה חדשה. אולם יותר משמע בלשונו לבאר באופן אחר; שאכן לא בעינן כלל שיתנו עם שנה חדשה כדי שתתקיים מצות שקלים, אלא כל היכא שנתנית בעלים היתה לצורך שנה הבאה שפיר דמי ובעצם זהו הסבר אחד. אך לפי"ז מדוע לרבנן דר"י לא תועיל ההפרשה של שנה זו לשנה הבאה, אם הנתינה תהיה לשנה הבאה. ונ"ל בדעתם שגם ההפרשה צריכה להיות לצורך שנה הבאה, ואפשר שזה איננו מגדר מצות שקלים, שאפשר שלצרכה מספיקה הנתינה לשם שנה הבאה, אלא מכח דין אחר שנכון בעוד מקומות שחובות שנה זו אינם עולים לאחרת וכבר נפסלו בהכי לשנה הבאה, ולכן כשהופרש לצורך שנה זו לא תועיל הנתינה לחברתה, אף אם בפועל יושם עם תרומת הלישכה החדשה לשנה הבאה. ולפי"ז אם הפריש מלכתחילה לצורך כמה שנים הבאות שפיר עבד. אך מלשון הרמב"ם בהל' שקלים

שאבדו ונמצאו אחר ר"ח ניסן עולים לקיץ המזבח, אך חטאות לא עולין שמא יבוא להקריבה לעולה קודם שנתכפרו באחר. ושם ברש"י ד"ה 'מורה ר"ש' כתב: "שנקנו מתרומת הלשכה של שנה זו וניתותרו כגון שעיר של ר"ח אדר שאבד ונמצא בניסן שאינו ראוי ליקרב עוד לחובת ציבור..." מכך שרש"י תלה באדר וניסן משמע שהוא מדינו של ר' טבי, אך מלשונו "ואינו ראוי ליקרב עוד לחובת ציבור", משמע שלא יעלה וגם לא יצאו בו יד"ח אם הקריבוהו, שהרי כתב "ואינו ראוי". וקשה מאוד מסוגיין שבמפורש נקטה שתרומה חדשה אינה לעיכובא?!

ובדרך הפלגה היה אפשר לומר, שלרבנן דר"י 'עולת חדש בחדשו' היא לעיכובא! אולם דבר זה מוקשה ביותר לאומרו שהרי בר"ה ז' ע"א הוזכר דינו של ר"י אמר שמואל שאינה לעיכובא באין חולק, ואף שהלכה כרבנן דר"י. ובסוגיין מוכח שהבינה שאינה סברת רבנן דר"י שהוא הטעם דלמיתה אלו, שהרי הוה ניחא לרבנן בפר ושעיר בסברת רבא, ודינו של ר' טבי בא לחלק לר"י בדין השקלים לעומת פר ושעיר, שהם כדינו של ר' טבי בעוד ששקלים לא.

יתכן לומר הסבר אחר ברש"י שאע"פ שעולת חדש בחדשו אינו לעיכובא, אך מ"מ כיון שאמרה התורה שיביא מתרומה חדשה, בכהאי גוונא לא חיישינן להפסד קדשים, וזהו טעם מספיק שימות, אך אם בכ"ז יוקרב בר"ח לשנה הבאה יעלה לרצון, 'ואינו ראוי' ברש"י כוונתו לכתחילה דוקא.

ברמב"ם בשקלים פ"ד הי"א כתב: "משיגיע ר"ח ניסן אין מקריבין קרבנות הציבור אלא מתרומה חדשה, ואם לא באה החדשה לוקחין מן הישנה. לפיכך אם הגיע ר"ח ניסן ויש עמהן בהמות לתמידים מתרומה ישנה פודין אותן ויוצאין לחולין אע"פ שהן

תמימין, ויפלו דמיהן לתרומה ישנה שמקיצין בה את המזבח, שתנאי בי"ד הוא על כל הבהמות שלוקחין לתמידין שאם לא יהיו צריכין להן יצאו לחולין". וצריך תלמוד ברמב"ם אי ה'לפיכך וכו'" עולה גם על 'אם לא באה החדשה', ולפי"ז גם אם אין תרומה חדשה אעפ"כ לא יקרבו גוף המוקדשים משנה הקודמת. ומסוגיין ביומא שהקשתה הגמ' על ההסבר שימותו משום דינו של ר' טבי, שהוא רק לכתחילה ולא פוסל מהקרבה, יותר נראה לומר שה'לפיכך' עולה דוקא אם נותר וישנה תרומה חדשה, ולכן אין יכולים לעלות בעצמם לצורך תמיד. וקצת מוכח זה ממה שאמר: 'ויפלו דמיהן לתרומה ישנה שמקיצין בה את המזבח', ואם לא הגיעה החדשה מאי נפק"מ בכך, ואינו חדוש שהרי לא הגיעה התרומה החדשה ואפשר שיקרבו המוקדשים הישנים. אמנם לא התיחס הרמב"ם במפורש אלא לתמידין ולא לשעירי המוספין של ר"ח וצ"ע. אך לצד שאפשר להסביר ברמב"ם שלעולם גוף הקרבן שהוקדש שנה קודמת לא יוכל ליקרב לשמו לשנה הבאה בעוד שבמעוה דאשתקד אפשר לקנות קרבנות דהשתא, ואולי זו מחלוקת סוגיות בין יומא לשבועות, דביומא אמרינן דאין חילוק בין המעוה לגוף הקרבן המוקדש ובדיעבד גם הקרבן יכול לבוא לשנה אחרת אך בשבועות סברי שדינו של ר' טבי לא מעכב דוקא לענין השקלים אך לגוף הקרבן מעכב כך יהיה אפשר להסביר ג"כ את רש"י הנ"ל בשבועות. דהדין הכי דווקא בקדושת הגוף - בפר ושעיר של יוה"כ, אך לא בשקלים ותרי גווני איכא בר' טבי א"ר יאשיה. אמנם לקמן יוסבר באופן אחר.

קרבן פסח:

הובא בסוגין רק לענין אי חיישינן לתקלה. וצ"ב מדוע לא תלתה הגמ' את מחלוקת

שמפריש לחובתו, ורק מדיני הפסח שנאכל בחבורה יכול להוסיף אחרים והוא דבר שכל ישראל שוים בו, ולכן לא איכפת לנו אפי' יתחלפו המנויים, אבל מ"מ ההפרשה היתה בדיוק לאותה חובה, מה שאין כן אם משמר לשנה אחרת, שזהו חוב חדש [וממילא גם מתחייבים אחרים] ולא היו כולם שוים בהפרשתו.

בבית מאיר נמצאת דרך אחרת בביאור הענין, מדוע לא תלו את מחלוקת הברייטות בק"פ בשאלה אי חובות שנה זו וכו'. וביאר שהרי המשך הברייטא הוא "וכן במעות", כמו שמפורש בגמ', ובמעות אי אפשר לתלות בשאלה אי חובות שנה זו עולין לחבירתה, שהרי לכו"ע בדיעבד ודאי שאפשר ליטול ממעות שנה שעברה לצורך שנה זו, ורק בקרבן שהקדישוהו בפועל ושמעו עליו נחלקו רבנן ור"י, או על עצם מצות הפרשת השקלים אי מהני אם לאו, אך לא על המעות.^ד מ"מ עולה מדבריו שלמ"ד אין עולין לשנה אחרת א"א להעביר את הפסח לשנה אחרת דלא כמקד"ד.

עד השתא דחינן למימר, דסברת רבנן דר"י היא מטעם חשש תקלה דהרי אין שום חשש תקלה במעות שקלים. וכן דחינן, דהוא מטעם עולת חדש דהרי אינו לעיכובא, ומחלוקת ר"י ורבנן היא אפי' בדיעבד אי מהני או לאו. אולם אולי אפשר לומר, שמה שהקשתה הגמ' על תירוץ רבא שפר ושעיר של יוה"כ הם קרבנות ציבור ולכן למיתה אזלא ולא מהני לשנה אחרת, מכך שאין דין 'עולת חדש' לעיכובא, הוא דוקא לר"י שהפרשה לא מהני לאקבועי למצותו, וחובות שנה זו עולין לשנה אחרת, ולכן גם בק"צ לא תועיל הפרשתם לאקבועי דוקא למה שהם [כלומר דוקא לשנה זו אבל ודאי

הברייטות בשאלה אם עולין לחובת שנה אחרת או לא, והוה קים לה שהוא מצד תקלה דוקא שלא יקרב לשנה אחרת?! אמנם ישנה כאן קצת ראייה שטעם חשש תקלה הוא דוקא אליבא דר"י, ומעולם לא סברה הגמ' שהדיון בסברת ר"י יסביר לנו גם את רבנן דר"י, וממילא מכיון שכל טעם חשש תקלה הוא דוקא לר"י דסבר דעולין לשנה אחרת לא היה אפשר לתלות את זה שלא ימתינו עם הק"פ לשנה הבאה בכך. אך יש לדחות שאע"פ שהדיון הוא בר"י, אכתי הו"ל לגמ' לאסוקי בטעם מחלוקת הברייטות בק"פ את הטעם של חובות שנה זו אינם עולים לחברתה משום שזו אוקימתא אפשרית.

במקד"ד בקונטרס מעניני קדשים סי' ה' סק"א ביאר, שכיוון שאדם שהקדיש פסח יכול למנות אחרים על פסחו אח"כ והם יצאו יד"ח ויתכפרו, אע"פ שההפרשה מלכתחילה לא היתה עבורם, למדנו שק"פ שונה משאר קרבנות חובה דבעינן הפרשה לחובתם מעיקרא. ואי הכי כיון דחינן דל"צ הפרשה מעיקרא, אינו בכלל חובות שנה זו שאינם עולין לחברתה, שהרי ההפרשה אינה קובעת בו לגמרי. ולפי"ז גם לרבנן דר"י אלמלא חשש תקלה אפשר היה להקריב המוקדש לפסח גם לשנה הבאה.

ואולי היה אפשר להוסיף עוד טעם, שבפסח ההפרשה אינה כבשאר קרבנות חובה, שהרי שלא בזמנו יכול להעשות שלמים. אולם אפשר לדחות, שהאי שנעשה שלמים נעקר לגמרי משמו הראשון של פסח ולא שייך להפרשה הראשונה.

אולם בעיקר דבריו של המקד"ד יש להעיר, שאע"פ שיכול בפסח למנות אחרים אחר הפרשה, מ"מ בעינן בשעת הפרשה מי

ד. אך מכל מקום הסתפק בדבריו ולא ביאר מדוע.

היום, וכנים הדברים כל היכא דהחיוב הוא מיוחד וחד פעמי בשנה דאז הוי דוקא הפרשה לצורך זמן זה, וכך הוא בשקלים, ובפר ושעיר פנימיים של יוה"כ, אך בשעירי רגלים הרי חיובם כמה פעמים בשנה ואינו מיוחד לזמן זה דוקא. ולדבריו ה"ה בקרבן פסח, דאע"פ שישנו פסח שני אין אדם שיוכל להביא תרתי, וביסודם הם חיוב אחד דוקא. שעירי ע"ז הם סוג אחר שאין חיובם דוקא תלוי בזמן מסוים אך מ"מ הם באים על חטא מסוים בדוקא וצ"ע.

אמנם אפשר לבאר באופן קצת שונה; שדוקא בחיובים שעיקר יסודם הוא מצד הזמן כמו שקלים ושעירי יוה"כ וכו', ולא דוקא החטא [ובמיוחד לסברת ריב"א בתו"י ולתו' רא"ש הנ"ל, שאע"פ שלא יכפר על טומאת מקדש וקדשיו של שנה זו בכ"ז יקרב] א"כ עיקר הגדרת הקרבן היא הזמן האחד בשנה להפרשתו, והמעשה שלהם מיוחד משאר חיובים אפילו דומים שהרי נעשים בפנים וכדו', מה שאין כן שעירי רגלים ור"ח אינם חיובים מיוחדים, שהרי גם כשהופרשו יש עוד אחרים בדומה להם, והפרשתם לכך לא הפקיעתם מחיובים דומים אחרים בשנה, וה"ה בקרבן פסח שהוא מיוחד, אולם שעירי ע"ז אפשר ואינם בכלל זה משום שחיובם נובע מהחטא ולא מהזמן וצ"ע. וד' יאיר עינינו.

שמהני לאקבועי לחטאת], ובדיעבד אינו מעכב וקשיא. אך באמת ישנם שני דינים בעולת חדש: א) ק"צ חייבים להיות כאלו שהופרשו מחדש לשנה זו. ב) מכיון שצריכים ק"צ חדשים ממילא צריך תרומה חדשה, וכך הוא לכתחילה וזהו דין שקלים, אך אם הביאו מתרומה ישנה מהני, כיון שהקדשת הקרבן עצמו היא חדשה משנה זו. ולכן לדעת רבנן דר"י אם חל שם על הקרבן בשנה זו, אינו יכול לבוא בק"צ אפי' לצורך אותו קרבן תמיד לשנה הבאה, דהפרשתו מהני לאקבועי לשנה זו דוקא, כמו בשקלים. ולפי"ז יוסבר הרמב"ם הנ"ל בשקלים פ"ד הי"א, ורש"י בשבועות י"ב ע"א ד"ה 'מודה ר"ש', דלרבנן מה שהופרש בפועל לשנה זו אינו עולה לשנה הבאה. ואף ברש"י ביומא נבאר כן ואינה מחלוקת סוגיות, וכך נראה תורף סב' הבית מאיר הנ"ל. ולפי"ז אם הקדיש בשנה קודמת לצורך שנה הבאה שפיר דמי. אמנם הוא דוחק, שלא פורש בשום ענין שקרבן צבור שהוקדש לשנה אחת לא יוכל לעלות לחבירתה בהדיא.

בספר 'חידושים וביאורים' על יומא ס"ה ע"א ד"ה 'אמר רבא' כתב לבאר סברת רבנן דר"י, דחובות שנה זו אין עולין לאחרת, דהוא דומה להפרשת חטאת על חלב של אתמול שא"א לשנותו שיכפר על חלב של